



FAKTA-ARK 12

DET DANSKE RETSSAMFUND

Man har som borger pligt til at overholde landets love, og nogle love kan man straffes for at overtræde. Politiet undersøger sager, hvor der er mistanke om, at en person har gjort noget strafbart*. Men det er domstolene, der afgør, om en person skal straffes for at have overtrådt lovgivningen.

Dette fakta-ark handler om:

- **Politiet**
- **Domstole og straf**

Politiet

Det er bl.a. politiets opgave at sikre ro og orden samt forhindre, efterforske* og opklare kriminalitet. Hvis der er mistanke* om, at en person har gjort noget strafbart, er det politiet, der undersøger sagen. Politiet afhører* personen og indsamler beviser. Det er også politiet, som man kontakter, hvis man selv bliver udsat* for en forbrydelse. Man kan ringe, sende et brev eller en e-mail eller møde op på en politistation.

Politiet skal følge en række regler, når de anholder eller afhører en person. Disse regler er til for at beskytte borgeren. Politiet må fx ikke bruge vold eller true med vold under afhøringen. Politiet skal også informere den anholdte person om, hvad han eller hun er mistænkt for.

Hvis en person bliver anholdt, fordi han eller hun er mistænkt for at have gjort noget strafbart, skal personen enten løslades igen eller stilles for en dommer inden for 24 timer. Dommeren skal så tage stilling til, om personen skal løslades eller skal være fængslet, mens politiet efterforsker sagen. Nogle sager skal ikke for en domstol, hvis den mistænkte selv accepterer at blive straffet med en bøde. Det ses fx ved overtrædelser af færdselslovgivningen.



Domstole og straf

Det er domstolene, der vurderer, om en person, der bliver tiltalt for noget strafbart, er skyldig og skal straffes. Som omtalt skal nogle sager ikke for en domstol, hvis den mistænkte selv accepterer at blive straffet med en bøde. Børn under 15 år kan ikke straffes og kan altså ikke blive dømt til at betale bøder eller komme i fængsel. Myndighederne kan dog beslutte, at den unge skal anbringes uden for hjemmet, eller pålægge* den unge at deltage i nogle bestemte aktiviteter.

Domstolene er uafhængige*. Det betyder, at regeringen eller Folketinget ikke kan bestemme, hvordan domstolene skal dømme i en bestemt sag. Dommerne skal kun rette sig efter, hvad der står i de love, som Folketinget og regeringen har vedtaget.

Regeringen eller Folketinget kan heller ikke afskedige en dommer, hvis de er utilfredse med, hvordan han eller hun dømmer i straffesager.

De fleste sager bliver afgjort i byretten. Der er 24 byretter fordelt over hele landet samt Sø- og Handelsretten i København. På Færøerne er der én ret (Retten på Færøerne). I Grønland er der én landsret (Grønlands Landsret), en ret (Retten i Grønland) og en række kredsretter.

Når der er givet en dom i byretten, kan man normalt anke* dommen til landsretten, hvis man er uenig i byrettens dom. Dvs., at man beder om at få afgørelsen* prøvet ved landsretten. Der er to landsretter i Danmark: Østre Landsret i København og Vestre Landsret i Viborg.

Som omtalt er der endvidere en landsret i Grønland. Når en sag er anket til landsretten, og landsretten har truffet en beslutning, kan sagen som regel ikke ankes til Danmarks øverste domstol, Højesteret. Hvis en sag er startet med behandling i landsretten, kan den derimod som regel ankes til Højesteret.

Der er normalt offentlig adgang til retssalen, når en sag behandles. Dog kan visse sager behandles bag lukkede døre. Dommeren kan også bestemme, at en person ikke må få adgang til retslokalet, fx hvis personen er beruset*. Dommeren kan også nægte en person adgang til retssalen, hvis det er nødvendigt for at få en sand forklaring af et vidne.

Straffe

De almindelige straffe i Danmark er bøde eller fængsel. Den hårdeste straf er fængsel på livstid. Der er ikke dødsstraf i Danmark. En straf kan være ubetinget eller



betinget. En ubetinget fængselsstraf betyder, at fængselsstraffen skal afsones. En betinget fængselsstraf betyder, at man kan undgå at afsones fængselsstraffen, hvis man opfylder nogle betingelser* i en periode. Disse betingelser fastsættes af domstolene. En af betingelserne er, at den dømte i en periode, eksempelvis et eller to år, ikke begår ny kriminalitet. En anden betingelse kan være, at den dømte skal udføre samfundstjeneste uden at få løn for det.

Betinget fængselsstraf bruges ofte for personer, der ikke før har været straffet, og for mindre alvorlige forbrydelser.

Straffeattest

En straffeattest er et dokument, der viser, om en person har været straffet for visse forbrydelser. Hvis man har været straffet, fortæller straffeattesten, hvad man er straffet for, og hvilken straf man har fået. Den straffeattest, som man selv kan få udleveret og vise til en privat arbejdsgiver, kaldes en privat straffeattest.

Overtrædelse af straffeloven, overtrædelse af en afgørelse efter lov om tilhold*, opholdsforbud og bortvisning (altså hvis man overtræder et meddelt tilhold, opholdsforbud eller bortvisning) og visse afgørelser om overtrædelse af lovgivningen om euforiserende stoffer*, kommer med på den private straffeattest. Hvis man bliver straffet i udlandet, kan det også blive noteret på straffeattesten. Oplysninger på den private straffeattest slettes igen efter 2-5 år afhængigt* af, hvilken straf der er tale* om.

Arbejdsgivere beder nogle gange om at se en straffeattest, før de ansætter en person. Arbejdsgiveren kan i nogle tilfælde nægte at ansætte personer, der er blevet straffet, eller som ikke vil vise deres straffeattest. Man kan henvende sig til politiet for at få sin straffeattest.

